

Sommaravslutning på Almgården

**Vi ses på Almgården
– Hur kan man utforma
ett läsfrämjande arbete
i ett bostadsområde?**

GUNILLA PETTERSSON

Bibliotekarie och arbetar på Husiebiblioteket med målgruppen vuxna, men på ett mindre bibliotek arbetar man med "allt". Boktips efterfrågas ofta så det gäller att uppdatera läsfavoriterna och läsa mycket om litteratur. Läsfrämjande verksamhet har hög prioritet på Husiebiblioteket och man är alltid pigga på att testa nytt. När Gunilla nu fick chansen att gå utanför bibliotekets lokaler kändes det som ett intressant uppdrag.

METTE AGBORG

Vuxenbibliotekarie på Rosengårdsbiblioteket har under åren arbetat med verksamhet för integration och lärande. Bland raden av program fanns tidningsläsning i grupp, muntligt berättande och läxhjälp för vuxna.

Men Rosengårdsbiblioteket är inte bara ett bibliotek för studier och språkinläring och idag arbetar Mette bredare med bland annat bokcaféer och författarprogram. Höjdpunkterna är när man lyckas få till ett program som lockar en riktigt blandad publik och det uppstår spännande möten. Under 2017 gjorde Mette ett arbetsbyte och Gunilla och Mette arbetade tillsammans på Husiebiblioteket.

Vi ses på Almgården – Hur kan man utforma ett läsfrämjande arbete i ett bostadsområde?

Gunilla Pettersson, Husiebiblioteket och Mette
Agborg, Rosengårdsbiblioteket

När vi började forskningscirkeln var vår plan att jobba läsfrämjande med målgruppen vuxna i bibliotekslokalen. På Husiebiblioteket finns många flitiga bokläsare som ofta ber personalen om boktips. Vi ville utgå från detta läsintresse men vidga vyer, fördjupa perspektiv och skapa större förståelse för exempelvis oliktankande människor och deras livsval. Vi ville arbeta med litteratur som lätt försvinner när fokus ligger på bästsäljare och deckare. Genom vårt deltagande i forskningscirkeln vid Malmö Universitet hade vi chansen att utveckla denna idé. Vi skulle få ta del av aktuell forskning, få stöta och blöta våra tankar med andra vid våra träffar och inte minst skulle vi få möjlighet att testa våra idéer ute i verkligheten.

Men vid vår andra cirkelträff tyckte vi att vår första plan var lite feg och beslutade oss för att anta en större utmaning och bege oss utanför biblioteket och försöka nå nya grupper. Denna helomvändning berodde till stor del på texten *Läsandet bär demokratin - Om folkrörelsernas läsfrämjande erfarenheter och arbetsformer* (2013) som framhåller att det viktigaste läsfrämjande arbetet borde fokusera på de som läser minst eller inte alls. Författarna skriver att uppsökande verksamhet har stor betydelse för de som är läsovana. Hur och om man ska arbeta utanför bibliotekets lokaler är ett ämne som det kontinuerligt samtalas om. Vi blev också inspirerade av diskussionen kring vårt uppdrag som bibliotekari i förhållande till demokratifrågor som uppstod vid en av cirkelträffarna. Vi beslutade oss för att försöka nå icke-användarna. Ett svårt uppdrag, kanske omöjligt inom de givna tidsramarna, men det var rätt tillfälle att göra ett försök. Vi fick lov att misslyckas. Nästa steg var att hitta en plats.

Vi kunde snart konstatera att det inte finns många naturliga mötesplatser i vårt närområde. Vi började därför fundera över alternativa platser där vi skulle kunna möta icke-användare. Under hösten 2017 hade en av barnbibliotekarierna på Husiebiblioteket sagostunder i en tillgänglig lokal i bostadsområdet Almgården. Det föll sig därför naturligt att börja här. Miljonprojektområdet Almgården är dessutom geografisk placerat mitt emellan de två områdesbiblioteken, en naturlig plats för samarbete. Vi kände till att Almgården är ett socialt utsatt område med ganska hög arbetslöshet. Samtidigt hade vi hört att det på Almgården fanns många som bott länge i området, att det fanns en ge-

menskap och en stolthet över platsen. Detta ville vi bygga på i vårt läsfrämjande arbete.

Syfte och frågeställningar

Vårt syfte med denna studie är att utforska hur läsfrämjande arbete kan utformas i ett bostadsområde där befolkningen använder sig av bibliotekets resurser i ringa omfattning. Andelen aktiva låntagare på Almgården (ca 1750 personer totalt) är cirka 14 %, en betydligt lägre siffra än det nationella genomsnittet som ligger på 26 % enligt den nationella biblioteksstatistiken (KB, 2017). Det finns 507 personliga bibliotekskort registrerade, varav 238 stycken på något sätt aktiverats under det senaste året.

De frågor vi ville få svar på var följande:

- Vilka förutsättningar i form av föreningar och nätverk finns redan i området?
- På vilket sätt kan det läsfrämjande arbetet utformas?

Vår definition av läsfrämjande hämtar vi från Kulturrådets handlingsprogram för läsfrämjande:

göra läsare av läskunniga, öppna vägar till litteraturen för den som inte läser, öka tillgången till en mångfald av litteratur på olika språk och i olika format för läsare i alla åldrar, ge fler möjlighet till en konstnärlig upplevelse genom litteratur, ta bort hinder för läsning, bredda en repertoar och stärka läsarens självtillit och läsaridentitet. (Kulturrådet, 2014).

Vi har tagit fasta på delen som handlar om att öppna vägar till litteraturen för den som inte läser. Det läsfrämjande arbetet skulle i vårt arbete mer fokusera på läsmotivering än på att bredda läsintresset.

Vår text är disponerad som följer: efter ett kort avsnitt om vår metod för forskningsstudien presenterar vi vår kartläggning av bostadsområdet Almgården. Kartläggningen utgör en betydande del av vårt resultat, den byggdes kontinuerligt på under hela forskningsstudien och ligger under en egen rubrik för att underlätta för läsaren. Därefter följer avsnittet med planering, marknadsföring och genomförande av aktiviteter. Våra reflektioner kring aktiviteterna finns i anslutning till denna redovisning. Avslutningsvis har vi skrivit ett avsnitt där vi diskuterar vårt arbete och resultat. Här skissar vi också på en möjlig fortsättning.

Eftersom vi definierar vårt arbete som ”vägöppnare” har det känts inkonsekvent att lämna ut enkäter eller att ställa intervjufrågor. Därför har vi istället valt att föra loggbok för att löpande beskriva vårt arbete och dokumentera observationer i samband med aktiviteterna. Dessa observationer har vi sedan reflekterat över och diskuterat kring. Det finns vissa etiska principer som bör följas i forskning och de är att informera de berörda om undersökningens syfte, att de ska samtycka till att vara med, att personerna behandlas med största möjliga konfidentialitet och att uppgifterna bara får användas för forskningsändamålet (Bryman, 2018). Vår undersökning består av två delar, kartläggning

och aktiviteter. De personer vi pratat med i vår kartläggning har fått information om vårt syfte. De har samtyckt till att delta och till att vi refererar till dem i vår rapport. Vid våra aktiviteter har vi informerat om att vi deltar i ett projekt vid Malmö Universitet som handlar om att arbeta läsfrämjande utanför bibliotekets lokaler.

Kartläggning

I biblioteksvärlden är vi duktiga på statistik av typen utlån, antal medier och besök. Om vi helt förlitar oss på detta när vi planerar verksamheten riskerar vi att osynliggöra den stora grupp som inte är biblioteksanvändare. I samband med att man skulle ta fram ett nytt biblioteksprogram i Huddinge gjordes en undersökning (Strukturutredning, Biblioteken i Huddinge, 2017) av biblioteksanvändningen. Man ansåg att biblioteket saknade metoder för uppföljning av sitt totala samhällsuppdrag och ville inte bara inrikta sig på mätbara kvantiteter utan istället lägga fokus på frågor som rör jämlikhet, likvärdighet och kvalitet. I Huddingerapporten framkom en del resultat som är intressanta för vår undersökning. Den visade tydligt att socioekonomiskt svagare grupper använder sig av bibliotekets resurser i lägre omfattning och är mindre benägna att ta sig till ett bibliotek. Den visade också att en tredjedel av de som inte besöker biblioteket skulle vilja göra det. Vår uppfattning att det för många icke-användare är ett stort steg att besöka ett bibliotek stärktes och det motiverade oss ytterligare i vårt arbete. Vår förhoppning var att genom att förflytta oss till Almgården, kunde sänka tröskeln för icke-användare i området. Det skulle bli lättare att ta del av våra läsfrämjande aktiviteter när de fanns nära.

I *Bibliotek i samspel med lokalsamhället* (2017) skriver Cecilia Brisander om vikten av att få förståelse och kunskap om sitt lokalsamhälle för att kunna nå besökarna. Brisander ställer viktiga frågor om vad biblioteket behöver veta om sitt närområde och sin omvärld. Vilka roller kan ett bibliotek ha i sitt lokalsamhälle? Hur når biblioteket fler av de prioriterade målgrupperna? Vilka metoder och förhållningssätt kan användas? ”Lokalt biblioteksarbete” innebär att biblioteket anpassar verksamheten efter sitt lokalsamhälle. Hon tar också upp vikten av ett interkulturellt förhållningssätt och en normkritisk blick för att inkludera fler perspektiv. Hon poängterar betydelsen av att skapa relationer och samarbeten och av att identifiera nyckelpersoner och aktörer. Vi tog fasta på detta vid vår kartläggning av Almgården.

Region Skåne har gett stöd till bibliotek som vill vidareutveckla sin roll i lokalsamhället och i en rapport om verksamhetsutveckling (Eckerdal, 2015) lanserades ett nytt verb, *biblioteka*. Ett bibliotek är inte ett konstant tillstånd utan ett ”ständigt görande och blivande” I rapporten resoneras också kring vilka konsekvenser ett förändrat arbetssätt får för en verksamhet. Frågor väcks om vad ett bibliotek är, vad man som bibliotekarie ska arbeta med och hur man ska prioritera. Dessa frågor har funnits med oss i större utsträckning än vanligt under hela projektiden.

För att besvara vår första fråga om vilka förutsättningar i form av föreningar och nätverk som finns i området och med stöd av ovan nämnda referenslitteratur började vi vår kartläggning.

Almgården

Vår kunskap om Almgården var i huvudsak begränsad till den bild vi fått via media, å ena sidan en plats att trivas på där ”alla känner alla” å andra sidan ett område med många socioekonomiska problem. Vi visste att arbetslösheten var högre än genomsnittet och att andelen som lever på försörjningsstöd lite högre. Vid det senaste valet 2014 fick området en del medial uppmärksamhet eftersom Sverigedemokraterna fick Malmös starkaste stöd här med drygt 35 %.

Almgården ligger i östra Malmö där det gränsar till bland annat Herrgården i Rosengård och till Jägersro. Bostadsområdet byggdes 1969–72 av Hugo Åberg Fastigheter som också förvaltade fastigheterna fram till 2014 då Akelius tog över. Sex högre hus och sju lägre trevåningshus med sammanlagt 995 lägenheter ligger grupperade runt ett grönområde. Här bor knappt cirka 1750 personer och andelen ensamhushåll är ungefär hälften.

I närheten finns Jägersro Center med många butiker och Jägersro trav- och galoppbana, Sveriges äldsta tävlingsbana som byggdes 1907. Närheten till Jägersro haft betydelse för tillkomsten av Almgården. Byggherren Hugo Åberg, som också byggde Kronprinsen i Malmö, gjorde Jägersro travbana till sitt skötebarn och var med att utveckla den till Europas modernaste anläggning. När Åberg som sitt sista byggprojekt lät bygga Almgården var det många ettor i huset vilka var tänkta att hyras ut till Jägersros ”hästfolk”. Det fanns således en koppling mellan Almgården och travbanan intill. Kanske är det denna koppling som givit upphov till den stolthet som sägs finnas över området. Eller var det kanske det faktum att Hugo Åbergs dotter Ulla själv skötte uthyrningen av lägenheterna på Almgården? Det var inte ”vem som helst” som fick bli hyresgäst på Almgården. Ulla Åberg var noga med att den som ville hyra lägenhet skulle ha en rekommendation från någon som redan hyrde i området eller åtminstone hade en stabil inkomst. Det finns många som bott länge i området, samtidigt som många bara bor där en kort tid eftersom det finns många mindre lägenheter som används som övergångslägenheter.

I stadsplanen från 1968 fanns inga servicefunktioner inritade men idag finns det två förskolor och en ICA-affär med gatukök. I Ögårdsparken som gränsar till området ligger Västra Skrävlinge kyrka och en större lekplats. I kanten av parken ligger Malmö Moské. Den närmsta skolan, där flest barn från Almgården går, är Höjaskolan. Några andra naturliga mötesplatser kunde vi inte hitta och det finns inte heller någon större idrottsanläggning i den omedelbara närheten.

“Allt för Almgården”

Att Almgården är ett område där många känner sig bortglömda fann vi belägg för i både tidningsartiklar och i reportageboken *De på andra sidan* (Söderin, 2010). Så här skriver journalisten Söderin:

Precis som när jag åkte till Rosengård för Sydnytt handlar det nästan alltid om brott och missförhållanden. [...] Rosengård bevakas, noggrant men ensidigt. Almgården ges ingen uppmärksamhet alls. Där drar inga journalistflockar fram genom gårdarna. Det skrivs inga reportageböcker eller doktorsavhandlingar om Almgårdens invånare. Om Rosengård befinner sig i medieskugga ligger Almgården i ett svart hål

Samtidigt sägs det i samma bok att det finns en stolthet över platsen och att Almgården för många står för samhörighet. I en intervju med en ung hyresgäst på Almgården får Söderin höra att Almgården betyder samhörighet eftersom de flesta som bor på Almgården har gjort det väldigt länge.

Man lär sig ganska snabbt att känna igen alla. Jag ser direkt när någon utomstående kommer hit. Det blir som ett sjätte sinne. Ändå uttrycker han en stolthet. När jag ringde upp honom några veckor tidigare och bad om en intervju avslutade han samtalet, med orden ”allt för Almgården”.

Utanförskap och brist på erkännande framhålls i *Developing the library - Between efficiency, accountability of recognition* (2009) som några av vår tids största samhällsproblem vilka i förlängningen kan utgöra ett hot mot demokratin. Ett av bibliotekets viktiga uppdrag är att erbjuda fri information och tillgång till kunskap. Men på vilket sätt och för vem erbjuder vi detta? Då biblioteket är en politisk institution med demokratiska skyldigheter är det av största vikt, skriver artikelförfattarna Nanna Kann-Christensen and Jack Andersen, att biblioteket ser över sin verksamhet och sin roll så att alla kan känna igen sig och känna sig inkluderade. Ett sätt för biblioteket att hantera detta är, menar de, att observera sin omvärld t ex icke-användarna och försöka se hur dessa ser på biblioteket. I de intervjuer vi har tagit del av i olika tidningsartiklar t ex *Almgården Rosengårds bortglömda granne*, (Kvällsposten, 2016) och *”Det är dom som bråkar” I Almgården – granne med Rosengård — finns Sverigedemokraternas starkaste fäste*, (Aftonbladet, 2010) tycker vi oss se just en bitterhet över att som almgårdsbo inte ”räknas med”.

Social hållbarhet

Sedan 2014 pågår ett pilotprojekt på Almgården av CTC (Communities That Care). Det är ett långsiktigt förebyggande arbete som baseras på lokalt samarbete. Målsättningen är att skapa goda uppväxtvillkor för barn och unga genom att motverka våld, alkohol, drogmissbruk och dåliga skolresultat. Malmö Stads satsning på CTC har sitt ursprung i slutsatser från Malmö-kommissionen om vikten av lokalt samarbete för en socialt hållbar stad. (Malmöns väg mot en hållbar framtid, 2013)

Med tanke på hur statistiken i vissa delar ser ut för Almgården är det kanske inte överraskande att området valdes för ett pilotprojekt. Almgården är ett väl avgränsat område där det 2016 bodde 1 744 personer. Av dessa hade 37,5% utländsk bakgrund (född i utlandet eller båda föräldrarna födda i utlandet). Detta kan jämföras med Malmö som helhet där andelen med utländsk bakgrund var 44%. Almgården hade alltså färre personer med utländsk bakgrund än Malmösnittet. Vad gäller utbildningsnivån för män fanns det också skillnader. 2016 hade endast 14% av männen eftergymnasiala studier medan siffran för män i hela Malmö låg på 21,5%. Under 2015 var medelinkomsten på Almgården 81% av medelinkomsten för Malmö som helhet. Under samma år var arbetslösheten högre än Malmös snitt. På Almgården var 8% öppet arbetslösa medan siffran för Malmö var 6% (SCB SuperCross via Malmo.se)

Det finns 12 olika aktörer inom CTC Almgården. Högskolan och de två förskolorna i bostadsområdet ingår och även räddningstjänsten och närpolisen. Andra aktörer är Familjebasen som är en nätverksgrupp som ger stöd åt familjer i området och föräldrakommunikatörer som arbetar med föräldrastöd i förebyggande syfte. Med barnen i centrum försöker de också utgöra en länk mellan hemmet och skolan. De har för närvarande ingen verksamhet på Almgården. Fastighetsägaren Akelius och Ungdomshuset – fritidsgården i Husie är andra aktörer, så även Träffpunkten – mötesplats för äldre i Husie. Slutligen deltar Västra Skrävlinge kyrka och Husiebiblioteket i CTC. De personer vi pratat med som har kontakt med almgårdsbor har alla menat att almgårdsborna vill att det ska hända mer i området och att man skulle vara positivt inställd till bibliotekets närvaro.

Samarbeten

Vi har träffat ansvarig projektledare på Almgården, Magnus Sjöberg, och på olika sätt och i olika omfattning har vi varit i kontakt med samtliga aktörer inom CTC. Under projekttiden har vi deltagit i flera möten med CTC. Detta har inte hjälpt oss så mycket praktiskt men gett oss generell kunskap. Förutom aktörer inom CTC-samarbetet har vi efterhand byggt på med en rad andra kontakter. Vi tog kontakt med den lokala hyresgästföreningen som lånar ut sin lokal. Vi hade ett spännande samtal om religion med den kvinnliga rådgivaren i Moskén på Islamic Center. Vi hade hört att ICA-handlaren på Almgården var lite av en centralfigur i området och promenerade iväg till ICA-butiken för att prata med honom. PRO har en aktiv lokalförening. Biblioteksbussen har ett stopp på Almgården varannan vecka.

Vi trodde att vi genom CTC:s nätverk och övriga personer i området som vi fått kontakt med skulle ha någorlunda goda förutsättningar att nå almgårdsborna. Vi skulle kunna samarbeta med nyckelpersoner och andra aktörer, vilket skulle hjälpa oss att skapa relationer och nya samarbeten, på det sätt Brisander (2017) beskriver. Vissa kontakter har varit fruktsamma, andra inte och här har vi valt att endast fördjupa oss i de som på något sätt fört vårt arbete framåt.

Ungdomshuset

Den första kontakt vi tog var med Ungdomshuset. Det kändes naturligt då de som en del av CTC har regelbunden satellitverksamhet i Hyresgästföreningens lokal på Almgården. Det var genom denna verksamhet som barnbibliotekarien på Husiebiblioteket under hösten 2017 och våren 2018 hade sagostunder i lokalen. En av fritidsledarna på Ungdomshuset berättade att det genomförts en framtidsverkstad där barn på Almgården deltagit i workshops och kommit med förslag på förbättringar av utemiljön i området. Dessvärre har inte kommunikationen med fastighetsägaren fungerat så bra så några förändringar har ännu inte kommit till stånd. Ungdomshusets fritidsledare poängterade att det är viktigt med en rak kommunikation. Om du utlovar något ska du genomföra det. Kontaktpersonen på Ungdomshuset har vi träffat regelbundet eftersom vi gått dit och lånat nycklar till lokal och skyltskåp.

Hyresgästföreningen

Vi kontaktade den lokala Hyresgästföreningen och bokade in ett besök på deras kontor. Vi hade redan fått löfte om att vi utan kostnad skulle få tillgång till deras lokal. Lokalen är välkänd för många eftersom den kan hyra för privata fester. Vid vårt besök fick vi också veta att vi har möjlighet att marknadsföra oss via deras områdestidningen *Almbladet* som kommer ut med fyra nummer per år. Vi har haft marknadsföring i det andra numret 2018. De tre personer vi träffade på Hyresgästföreningen bor samtliga på Almgården och gav oss information om området.

Västra Skrävlinge kyrka

Västra Skrävlinge kyrka var en annan möjlig samarbetspartner. Kyrkan ligger i Ögårdsparken, två minuters gångväg från bostadsområdet. Vi träffade en av kyrkans församlingspedagoger för ett givande samtal. De har flera aktiviteter som almgårdsbor deltar i. Församlingspedagogen berättade hur kyrkans verksamheter tydligt riktar sig till specifika målgrupper, vilket har visat sig vara framgångsrikt.

PRO Almgården

PRO Almgården är en aktiv lokalförening. De har träffar två gånger i veckan, en tisdagsträff som beskrivs som en trivselträff med fika, sång och musik. På torsdagarna spelar de canasta. Våra inplanerade aktiviteter krockade således med PRO:s träffar. Efter att utan framgång försökt få kontakt med PRO Almgården via epost bestämde vi oss för att göra ett spontant besök i februari. Då dagen var avsatt för deras årsmöte lämnade vi bara information om vår nästkommande aktivitet. Vi har under våren återkommit ett par gånger för att bygga på kontakten. Vi har alltid fått ett varmt välkomnande. Föreningens kassör berättar att medelåldern är hög och att föreningen har svårt att nyrekrytera medlemmar bland de som är nyblivna pensionärer.

Biblioteksbussen

Vi har också tagit kontakt med Biblioteksbussen som har ett stopp på Almgården, varannan tisdag vid lunchtid. Vi gjorde ett oannonserat besök i bussen en tisdag och pratade med bibliotekarie Kajsa Wictorin. Hon berättade att de hade nya tider från hösten 2017 och att de hade få besökare. De hade inte planerat någon ytterligare marknadsföring då men var väldigt positiva till ett eventuellt samarbete. Vi sa att vi skulle berätta om biblioteksbussen när vi fick möjlighet och att vi tacksamt noterade möjligheten till samarbete i framtiden.

Facebook-gruppen Almgården

Förutom dessa aktörer finns en Facebook-grupp som heter Almgården. Den har 407 medlemmar och så här beskrivs den: ”För er som bor eller bott i almgården eller för er som tycker om Almgården, dela med er bilder samt minnen ;-) peace out”. Det är en offentlig grupp som vi blivit medlemmar i. Här finns ett utbyte av åsikter och funderingar om hyresvärd, fibernätet och andra praktiska saker. Vi såg Facebook-gruppen som en möjlig kanal för både dialog och marknadsföring.

Planering, marknadsföring och genomförande av aktiviteter

När vi planerat vilka aktiviteter vi skulle genomföra på Almgården har vi ofta diskuterat likheter och skillnader mellan en läsfrämjande respektive en biblioteksfrämjande aktivitet. I början av projekttiden träffade vi barn- och ungdomsbibliotekarierna på Rosengårdsbiblioteket som deltog i projektet Läsfrämjande Herrgården. De arbetade därmed mycket utanför biblioteket. De tyckte det var viktigt att formulera exakt vad läsfrämjande betydde i det projekt man arbetade med. De ansåg att man inte kunde göra båda sakerna samtidigt utan att det var viktigt att veta aktivitetens syfte. Vår målsättning var att arbeta läsfrämjande, att ”öppna vägar”. Men vi förstod att det skulle bli svårt då vi befann oss utanför bibliotekets lokaler, på en för oss ny plats som vi bara succesiv började få kunskap om. Eftersom vi ville nå de som inte vanligtvis kommer till biblioteket kändes det naturligt att sträva efter låga trösklar och en känsla av välkomnande. Men då vår tid för planering var begränsad valde vi att välja arrangemang som vi gjort tidigare och som fallit ut väl. Vi bestämde oss för att genomföra ett berättarcafé och ett högläsningscafé. Utöver detta skulle vi genomföra ytterligare ett par aktiviteter som vi planerade skulle ta form i dialog med almgårdsbor.

I en rapport som inventerade olika läsfrämjande insatser i södra Sverige (Schmidt, 2015) togs eget berättande upp som en form av läsfrämjande, en social praktik där deltagarna skapar sina egna berättelser. Inspiration hämtade vi också i Brisander (2017) som beskriver arrangemang där de boende bjuds in för att berätta om sina liv och yrken med syftet att lära känna varandra (s. 124). Vi såg ett berättarcafé som ett tillfälle att knyta ihop berättande med intresse för det lokala området och dess historia. Detta tyckte vi rimmade väl med vårt antagande att det fanns många som bott länge i Almgården och att det fanns en samhörighet och en stolthet över platsen.

Som vår andra aktivitet skulle vi ha ett högläsningsscafé. Högläsning för vuxna har blivit allt mer populärt och det förekommer på många biblioteket. Biblioteken på Kimitoön i Finland var del av en läsfrämjande kampanj, *En läsande kommun*. (Kimitöns kommun, 2014) Kampanjen hade som mål att öka läsning för alla åldrar, även för vuxna, men också att sänka trösklarna för biblioteksbesök. Bibliotekarierna menar att högläsning ger samhörighetskänsla och beskriver högläsningstillfället ”nästan som terapi” (Forsell, 2015). Vi tyckte att det kändes kravlöst och enkelt och trodde att det skulle kunna locka även ovana läsare.

Marknadsföring ingick naturligtvis som en viktig del av planeringen. Brisander (2017) betonar vikten av att skapa dialog med besökare/icke-besökare och som ett försök att både marknadsföra och inbjuda till dialog blev vi medlemmar i en Facebookgrupp som många Almgårdenbor använder. I varje trappuppgång på Almgården finns det skyltskåp som vi fick använda för affischer. Vi har även kunnat affischa i den lokala ICA-butiken. Dessutom kunde vi få information om våra aktiviteter publicerade i Hyresgästföreningens kvartalsskrift, *Almbladet*, som distribueras till samtliga hushåll. Vi kände till en början stor optimism när det gällde vår möjlighet att nå almgårdsborna. Förutom dessa kanaler använde vi förstås bibliotekens egna kanaler. På både Husiebiblioteket och Rosengårdsbiblioteket satte vi upp affischer och delade ut bokstickor med information inför aktiviteterna. Och vi informerade på bibliotekens hemsidor och Facebook-sidor. Vår första aktivitet, berättarcafét, fanns dessutom med i bibliotekens vårprogram. Genom att använda oss av en återkommande bild och rubrik *Vi ses på Almgården!* har vi försökt skapa igenkänning i vårt informationsmaterial. Detta har vi använt både i fysiskt och elektroniskt material.

Samtal med olika personer och aktörer i området ledde till att vi deltog i en julfest i den omnämnda lokalen. Julfesten arrangerades gemensamt av en rad aktörer inom CTC Almgården. Till julfesten var alla, ”stora som små”, inbjudna. I praktiken vände den sig mest till familjer med aktiviteter som fiskedamm och Lions tomte. Vi bidrog med ett julpysselbord där vi gjorde enkla pyssel som tillät oss att samtidigt samtala med festdeltagarna. Genom blädderblock där man kunde skriva förslag hoppades vi få in idéer om vad almgårdsborna ville skulle hända i området. De enda förslag vi fick in var från barn som önskade fler roliga lekar. När vi frågade vuxna deltagare sa några att de ville ha sagostunder eller andra aktiviteter för sina barn. Vi delade ut ”bokstickor” med info om det planerade berättarcafét och fick lite avvaktande respons. Sammanfattningsvis kunde vi konstatera att man var positiv till vårt deltagande på julfesten men någon konkret feedback på aktiviteter som riktade sig till vuxna fick vi inte. Kanske var det inte så konstigt då julfesten riktade sig till familjer. Kanske är det inte heller så lätt att formulera önskemål. När vi frågar våra biblioteksbesökare vad de önskar nämner de oftast det vi redan erbjuder såsom författarbesök eller hjälp med e-böcker. Enligt vår erfarenhet tar det tid att etablera ett nytt arrangemang.

Berättarcafé 30 januari

När vi planerade berättarcaf et hade vi l st in oss på områdets historia och samlat olika

källor. Vi hade också börjat leta bilder. Om det fanns tid hade vi en önskan om att sätta samman en liten, enkel fotoutställning till en senare aktivitet. Stadsarkivet kontaktades med en förfrågan om bilder men tyvärr fanns det inga bilder i deras arkiv. Vi vände oss också till Facebookgruppen Almgården och genom denna fick vi tillgång till en del fotografier. Lite extrareklam fick vi genom att en lokal gratistidning för östra Malmö hade skrivit om vårt berättarcafé.

Vi hade fem deltagare på aktiviteten. Två av dessa hade vi tipsat personligen. En av deltagarna var mamma till den förut nämnda äldrepedagogen på Träffpunkten och hade blivit tipsad den vägen. Hon kom i sällskap med en granne. Den femte deltagaren hade hittat informationen på affischen i portuppgångens skyltskåp. Samtliga deltagare var kvinnor i övre medelåldern. Några av deltagarna hade laddat för tillfället och bestämt i förväg vad de ville berätta och det blev ett trevligt samtal med många historier från området. Vi hade skrivit ut en del bilder som vi tagit med vilket inspirerade till samtalen. Vi hade även tagit med en del böcker och det blev en del bläddrande i boken om Jägersro. Alla verkade vara nöjda efteråt och sa att de tyckte att det var intressant och roligt att prata med varandra. Några var förvånade över att det inte kom fler.

Vi hade marknadsfört caféet genom ett inlägg på Facebooksidan Almgården. Efteråt fick vi en del gilla-markeringar men också en syrlig kommentar om att tidpunkten var felaktig (vem kan gå klockan 15 om man jobbar?). Även om det kom få trodde vi fortfarande att fler skulle kunna vara intresserade av denna typ av arrangemang. Det är naturligt att ha ett intresse för sitt närområde. Vi fortsatta att läsa in oss på Almgården och närområdet under hela projektiden eftersom vi själva blev intresserade av platsen. Kyrkan gav oss en skrift om församlingens historia och vi läste om hur Wessels som var den första stormarknaden i Skandinavien 1962 flyttade till Jägersro med poliser på plats för att undvika kaos. Vi läste om Hugo Åberg, Malmös fastighetskung under många år och mycket mera.

Högläsningsscafé 20 februari

Vi tyckte att det var ganska lätt att arrangera högläsningsscafé och trodde att det kunde locka då det är ganska anspråkslöst och inte kräver så mycket av besökarna. Vi försökte välja lättillgänglig litteratur för en avspänd och underhållande stund. Dessvärre kom ingen till högläsningsscaféet. Det kanske inte var så förvånande då tidpunkten var den samma, klockan 15 på en tisdag. Vi hade inte kunnat ändra tiden då vi redan gått ut med information om aktiviteten. Kanske lät det för seriöst? Kanske trodde många att de förväntades vara storläsare för att komma på ett högläsningsscafé?

Berättarcafé 21 mars

Högläsningsscafé kräver förstås en del förberedelser men i övrigt tyckte vi att det var enkelt arrangemang att genomföra. Därför planerade vi in ett andra tillfälle vid en senare tidpunkt på en annan veckodag, en onsdag klockan 18. Denna gång tog vi med både skanner och dator för att kunna skanna medhavda fotografier och bilder. Den här gången hade vi också lyckats få in en sida om Berättarcaféet i det lokala *Almbladet*. På

grund av sjukdom hade vi dock inte hunnit affischa i portarnas skyltskåp. Precis som vid förra berättarcafét hade vi förberett oss med böcker om lokalhistoria och bilder från Almgården med omnejd och naturligtvis laddat upp med kaffe och kakor. Trots den nya tiden kom ingen deltagare. Efter tre aktiviteter med mycket få deltagare kände vi en viss misströstan.

Trivselträff på PRO 3 april

Nu hade vi insett hur svårt det var att nå ut och få besökare till våra aktiviteter. Vi bestämde därför att arbeta mer uppsökande. Eftersom PRO var den enda föreningen vi kände till som hade regelbundna träffar besökte vi dem. Vi gick dit för att bjuda in oss själva till en kommande trivselträff. Vårt besök välkomnades och vi lovades gratis smörgås och kaffe till musikunderhållningen som stod på programmet.

Nästkommande tisdag infann vi oss i PRO:s lokal. Vi blev väl mottagna och fick tillfälle att presentera oss och berätta om våra aktiviteter. Vi var inte helt bekväma att träda fram i musikpausen och ställa oss med mikrofon för att berätta vilka vi var och våra avsikter på Almgården. Vi uppmanade pensionärerna att prata med oss under träffen och kom i samtal med några få. Två damer berättade att de läste talböcker men den ena hade problem med sin Daisy-spelare. Vi trodde att vi skulle kunna mingla i pausen men lokalen lämpade sig inte för mingel och människorna var mer inställda på kaffe och småprat med vänner. Men förhoppningsvis blev vi ansikten för en del.

Träff för nyblivna pensionärer 15 maj

Hur skulle vi gå vidare? Inspirerade av församlingspedagogen beslutade vi oss för att prova att rikta oss till en utvald grupp med en nischad aktivitet. Resultatet av en allmän inbjudan kan vara att ingen känner sig riktigt välkommen och det tog vi fasta på.

Vi hade sedan två år tillbaka bjudit in till pensionärsträffar på både Husiebiblioteket och Rosengårdsbiblioteket. En personlig inbjudan hade skickats ut till alla i området som fyllde 65 år det aktuella året och den inbjudna och en vän blev lovade fika, biblioteksinformation och boktips. På Husiebiblioteket hade gensvaret varit stort och träffarna lyckade. På Rosengårdsbiblioteket däremot hade anmälningarna varit få. Nu redigerade vi inbjudan och bjöd in alla som fyllt 65 under 2017 och som bodde just på Almgården. En fördel var att alla i området har samma postnummer så att vi enkelt kunde hitta just dessa. I inbjudan framgick att man gärna fick ta med en vän och man skulle bjudas på fika, få information om biblioteket och få boktips. Dagen för träffen var tisdag 15 maj och tiden denna gång tio på förmiddagen. För första gången önskade vi anmälan till aktiviteter eftersom en träff kräver en del praktiska förberedelser. Ingen anmälde sig. Vi kan bara spekulera i vad det beror på. Finns det inget behov? Använder dessa pensionärer redan biblioteket eller ser man ingen nytta med det? Är vårt tilltal fel?

Vi har i efterhand granskat inbjudningsfoldern och funderat på vilka signaler den sänder ut. Vi säger att vi ska berätta om biblioteket, fika och boktipsa. Det finns en boktrave på omslaget, bokhyllor på två bilder inuti och en bild på en kvinna som läser.

Vi funderar på om vi har fokuserat för mycket på böcker och inte tagit tillräcklig hänsyn till målsättningen att nå ovana biblioteksbesökare. Hur når vi dem som säger att böcker inte är för dem? Hade det gjort någon skillnad om vi fått hjälp av en duktig kommunikatör att utforma inbjudan?

Sommaravslutning 23 maj

Grundat i vår besvikelse över de fruktlösa aktiviteterna och det faktum att våren nu var kommen med sol och värme bestämde vi oss för att försöka möta almgårdsborna ute i det fria. Aktiviteten kunde fungera som en form för sommaravslutning på Almgården, en utomhusaktivitet på grönytan mitt i området, där vi kunde möta almgårdsbor. Från början hade vi en idé om en riktig happening i samarbete med andra aktörer i området. En tanke var att bjuda in någon trädgårdskunnig som kunde prata om balkongodling exempelvis. Men då det hade visat sig vara svårt att hitta samarbetsformer valde vi att själva stå för aktiviteten. Fokus skulle vara läsfrämjande och det var ett enkelt beslut att marknadsföra ”Sommarboken” för alla åldrar. Sommarboken är välkänt för många och den vänder sig till alla åldrar. Man läser tre böcker, skriver kort om dem och får en bok. Boktipsen skyltar vi upp fysiskt och digitalt för att locka till mer läsning. Tanken var att det skulle vara lättare att prata med almgårdsbor genom att promota Sommarboken, vi hade tidigare konstaterat ett intresse för aktiviteter för barnen. Vi packade en inlånad lådcykel full med beachflagga, vimplar, färgglada dukar, sommarquiz för både liten som stor och prispöcker för alla åldrar. Vi satte upp affischer på de två förskolorna och i ICA-butiken. Vi hittade en strategisk plats som var väl synlig från både bilparkeringen och gångvägen mellan husen och ICA-butiken.

Många människor passerade platsen för vår aktivitet och vi pratade med ett trettiotal personer av båda könen och i olika åldrar. Vi pratade om allt möjligt men i synnerhet om våra aktiviteter på Almgården och om biblioteken och Sommarboken. Två pojkar som gick i fyran kunde inte tro att de faktiskt skulle få böckerna de vunnit. En kvinna som passerade berättade att hon arbetade på ett särskilt boende och att hon tyckte det var intressant att vi hade verksamhet i området. Vi kände att det var så här våra aktiviteter skulle startat! Vi skulle ha startat upp i maj med ett par, tre utomhusaktiviteter för att få kontakt med de som bor på Almgården.

Diskussion

En forskningscirkel handlar om professionell utveckling. Möjligheten att ta del av relevant facklitteratur som ”bollplank” och gruppdiskussioner vid våra träffar har gjort det möjligt att mer systematiskt arbeta på ett mer utforskande sätt. Och när cirkeln nu har slutits kan vi konstatera att det vi gjort kan fungera som en grund för ett fortsatt läsfrämjande arbete både i och utanför biblioteket.

Vår kunskap om Almgården var mycket begränsad men vi hade en bild. Under årets gång har vi samlat in ny kunskap och bilden av Almgården och almgårdsbon har succesivt förändrats och blivit betydligt mer nyanserad. Det bor cirka 1750 personer på Almgården och vi har naturligtvis bara pratat med en bråkdel av dessa. Men vi

är överens om att det är mötet med varje enskild almgårdsbo som har varit viktigast. Kartläggningen av området växte fram i växelverkan med planering, marknadsföring och genomförande av aktiviteter. Det var naturligt att utgå från de verksamheter som ingick i CTC-projektet men det visade sig inte finnas mycket grogrund för samverkan vilket givetvis var en besvikelse. Mötesplatser och aktiviteter på Almgården tycktes i stort sett lysa med sin frånvaro. De samarbeten vi ändå lyckats få till stånd kommer vi fortsätta hålla liv i. Vi kommer också försöka vattna de frön till samarbeten som vi kommit i kontakt med på vägen. Vi hoppas exempelvis på att hitta ett sätt att jobba tillsammans med Biblioteksbusen och om föräldrarådgivare får tillgång till den lokal som varit på tal så är vi positiva till samarbete.

När det gäller våra aktiviteter har vi provat oss fram. När vi reflekterat över en "folk-tom" aktivitet har vi försökt göra en förändring till nästa tillfälle, exempelvis genom att ändra på tidpunkt. Redan från början hade vi dock bestämt innehållet för två av våra aktiviteter. Argumentet för detta var tidsbesparing via återvinning men vi hade också en idé om att både berättarcafé och högläsningsscafé skulle kunna fungera på Almgården. Vi hade egen positiv erfarenhet av programmen och tyckte också att vi fick belägg av andras erfarenhet såsom i Brisander (2017) och Forsell (2015). I rapporter har det också visat sig att trots att socioekonomiskt svagare grupper använder biblioteket i lägre utsträckning finns det ofta en önskan om att besöka biblioteket. Vi har burit med oss detta som en motivation som samtidigt kontrasterats mot frågan kring hur mycket arbete som kan läggas på aktiviteter utan deltagare. Vi har begränsade resurser och vi måste göra prioriteringar.

Varför kommer då ingen till våra aktiviteter? Vi hade ju fått tillgång till fantastiska informationskanaler. Vi kände till en början stor optimism när det gällde vår möjlighet att nå almgårdsborna men insåg efterhand att det vi påbörjat var ett mycket långsiktigt arbete. Det var inte tillräckligt med information om berättarcafé i almgårdsbons brevlåda. Vilka var vi? Vad ville vi? Vi vet att många verkar få dåligt samvete bara vi presenterar oss som bibliotekarier, "jag läser inte så mycket som jag borde". I rapporten som inspirerade oss att välja icke-besökare som målgrupp diskuteras också detta uppifrån-perspektiv. Där argumenteras för att bildning måste "ske genom människorna själva". Den enda av våra aktiviteter som blev besökt var det första berättarcaféet och då hade vi bjudit in folk personligen. Om inte förr kände vi då vi hade vår sommaravslutning att det var detta som skulle varit början. Äntligen mötte vi folk och så många var positiva.

Vi har under processens gång haft gott stöd av våra chefer men kan samtidigt konstatera att kommunikationen med våra kollegor på biblioteken har brustit. Detta kan delvis bero på att vi upplever att tiden varit knapp men kanske beror det också på en osäkerhet i vår nya roll. Uppsökande arbete är inte en naturlig del av vår verksamhet på områdesbiblioteken. Det som däremot har fungerat väl är vårt eget samarbete och de kontinuerliga diskussioner och återkopplingar som möjliggjorts via forskningscirkelns träffar. Naturligtvis har också den respons som vår handledare bistått oss med varit en förutsättning för att kunna genomföra studien.

Frågan hur bibliotekariers läsfrämjande arbete kan utformas med målgrupp läsovana

kvarstår för oss. Vi har trampat upp marken något och är bättre rustade att, i dialog med möjliga samarbetspartners, fortsätta samarbetet mellan våra båda bibliotek. Vi har insett att det handlar om långsiktighet och att det är de personliga mötena som räknas.

Referenser

Andersson, J. (2015). *Med läsning som mål: om metoder och forskning på det läsfrämjande området*. Stockholm: Statens kulturråd.

Hämtad från: (http://www.kulturradet.se/Documents/publikationer/2015/med_lasning_som_mal.pdf)

Bergman, L. (red) (2016). *Aktionsforskande bibliotekarier : en rapport om läsfrämjande verksamhet*. [Kristianstad]: Region Skåne. **Hämtad från:** https://utveckling.skane.se/siteassets/publikationer_dokument/forskningscirklar_lr.pdf

Brisander, C. (2017). *Bibliotek i samspel med lokalsamhället*. Stockholm: Regionbibliotek Stockholm.

Bryman, A. (2018). *Sambällsvetenskapliga metoder*. (Upplaga 3). Stockholm: Liber.

Dymne, C. (2015). *CTC-projektet i Malmö: Är det effektivt och går det att implementera? En studie i vad tjänstemän i Malmö kommun tycker om, och hur effektivt ett brottspreventivt projekt i området Almgården är*. Lund. Kandidatuppsats, Lunds Universitet Rättsociologiska institutionen. **Hämtad från:** <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=7369241&fileOid=7369355>

Forssell, M. (2015, 18 december). *Högläsning nästan som terapi*. Svenska YLE. **Hämtad från:** <https://svenska.yle.fi/artikel/2015/12/18/hoglasning-nastan-som-terapi>

Kann Christensen, N & Andersen, J. (2009) Developing the library Between efficiency, accountability and forms of recognition. *Royal School of Library and Information Science Journal of Documentation vol 65 No.2, 2009*, Köpenhamn.

Kimitoöns kommun (2014) En läsande kommun – en läsfrämjande kampanj inom Kimitoöns kommun. **Hämtad från:** <http://hankkeet.kirjastot.fi/projekt/en-l%C3%A4sande-kommun-en-l%C3%A4sfr%C3%A4mjande-kampanj-inom-kimito%C3%B6ns-kommun>

Kungliga Biblioteket (2017) *Bibliotek 2017*. **Hämtad från:** <http://biblioteksstatistik.blogg.kb.se/files/2018/05/RapportBibliotek2017.pdf>

Käck, C. (2016) *Pop-up-bibliotek. På gränsen mellan uppsökande verksamhet och PR*. Uppsala. Master-uppsats, Uppsala universitet, Institutionen för ABM. **Hämtad från:** <https://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:1049757/FULLTEXT01.pdf>

Läsandet bär demokratin - Om folkrörelsernas läsfrämjande erfarenheter och arbetsformer (2013) Arbetsgruppen för ett läslyft i Sverige. **Hämtad från:** Läslyft <https://laslyft.files.wordpress.com/2013/07/131017-rapport-lc3a4sandet-bc3a4r-demokratin.pdf>

Moreno, F. (2016, 19 mars). Almgården – Rosengårds bortglömda granne. *Kvällsposten*. **Hämtad från:** <https://www.expressen.se/kvallsposten/longread/almgarden--rosengards-bortglomda-granne/>

Rivano Eckerdal, J. (2016). *Glädjen i att tvingas tänka nytt. En studie av verksamhetsutveckling vid två folkbibliotek i Skåne*. Lund. Institutionen för Kulturvetenskaper. Lunds Universitet. **Hämtad från:** https://utveckling.skane.se/siteassets/publikationer_dokument/gladjen-i-att-tvingas-tank-nytt.pdf

Fakta och statistik från SCB SuperCross via Malmö stads hemsida. **Hämtad från:** <https://malmo.se/Kommun--politik/Fakta-och-statistik.html>

Schmidt, C. (2015). "Vi packar mängder med böcker, kanelgiffjar, saft och kör ut" : en rapport om läsfrämjande insatser hos folkbiblioteken i sex län/regioner. Halmstad: Regionbibliotek Halland. **Hämtad från:** <https://www.regionhalland.se/PageFiles/100500/vi-packar-mangder-med-bocker-kanelgiffjar-saft-och-kor-ut.pdf>

Stigendal, M. & Östergren, P-O. (Red.) (2013) *Malmös väg mot en hållbar framtid. Kommissionen för ett socialt hållbart Malmö*. **Hämtad från:** https://malmo.se/download/18.3108a6ec1445513e589b92/1491299321604/malmo%CC%88kommissionen_slutrapport_2014.pdf

Strukturutredning – en sammanfattning Biblioteken i Huddinge (2016). **Hämtad från:** <https://bibliotek.huddinge.se/documents/7663457/7689328/Strukturutredning-en-en+sammanfattning+juni+2016.pdf/047e2208-ef25-42fd-9a70-c12d526090a0>

Söderin, E. (2010). *De på andra sidan vägen: ett reportage från Idéfabriken Malmö*. Malmö: Idéfabriken.

Wiman, E. (2010, 21 september). Det är de som bråkar. *Aftonbladet*. **Hämtad från:** <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/219AMI/det-ar-dom-som-brakar>

Riksantikvarieämbetet. Bebyggelseregistret (2018, 15 juni) <http://www.bebyggelseregistret.raa.se/bbr2/miljo/visaHelaBeskrivningen.raa;sessionid=305C80E94F5DB6DAE803E52AC5DFCA55?miljoId=2120000001354>

Personlig information

(datum hänför sig till första kontakttillfället, men en del av personerna har vi haft kontakt med vid flera tillfällen)

- Maria Andersson, Ungdomshuset 23/10
- Maria Svensson, Ungdomshuset 23/10
- Helen Mårtensson, Träffpunkten 30/10
- Kajsa Wictorin, Biblioteksbussen, 7/10
- Jessica Åkerberg, barnbibliotekarie på Husiebiblioteket, sagostunder på Almgården, okt 2017
- Karin Kronkvist och Cicci Kristiansson, Läsfrämjande Herrgården 8/11
- Armin Borcak, Träffpunkten 11/12
- Magnus Sjöberg, samordnare CTC Almgården, 15/12
- Lisette Bengtsson, Akelius, 14/5
- Eduardo José Ocana, föräldrakommunikatör, 15/12
- Monica Nilsson, Hyresgästföreningen, 15/1,
- Knut Hedin, PRO Almgården, trivselträff 23/1,
- Annika Nilsson, Västra Skrävlinge kyrka, 12/3
- Jonida Vishkurti, Islamic Center, 26/3